

Wees origineel, ga naar de kerk

Kerken nu: minder arrogant en spiritueler

Kerken staan te boek als collectivistische dwanginstutten waaruit de echte zinzoekeer zich dient te bevrijden. De ervaring van Theo Brand is een andere - individualisering ging allerminst aan kerkgangers voorbij. "In tegenstelling tot vroeger vind je maatschappijkritiek en non-conformisme vandaag de dag juist binnen religieuze instituten."

DOOR THEO BRAND

In een huurauto reden we tijdens onze huwelijksreis over het subtropische eiland Mauritius. Na een scherpe bocht zagen we ineens honderden vrouwen met jurken en omslagdoeken in allerlei rode tinten. Langs het water en in het riet zaten ze stil, zongen en mediteerden ze. Het tafereel in de open lucht maakte indruk op ons. Misschien ook omdat het zondagmorgen was. Het confronteerde ons met onze eigen ervaringen van verstillings, gebed en deel uitmaken van een geloofsgemeenschap.

Wat me bij nadere beschouwing opviel was een leatuurtafel met tientallen boekjes met titels als *The True Path* en *The Way to Total Satisfaction*. Ook cassettebandjes en cd's werden te koop aangeboden. De vrouw achter de tafel vertelde mij graag over de weg naar God die ze praktiseerde in het voetspoor van de beweging Manav Utthan Sewa Samiti, een jonge geestelijke en sociaal-maatschappelijke stroming uit India. Met de migratie van tienduizenden hindoes uit India naar Mauritius was deze beweging op het eiland terecht gekomen.

De vrouw achter de tafel kreeg assistentie. En al snel ontstond een gesprek. Uit welk land wij kwamen? Ik kreeg een boekje toegestopt met achterin adressen van vestigingen en contactpersonen, ook in Neder-

Het mooie van een kerk vind ik de gemeenschap: lief en leed worden er samen gevierd en gedragen

De auteur laat zich op tropisch Mauritius inspireren door oprechtheid, rust en saamhorigheid.

land. Als ik weer thuis was, kon ik daar prima mijn licht opsteken.

Het gaf me een warm gevoel. Mensen die oprecht geloven, daar samen gestalte aan geven en ook mij als vreemdeling in geestelijk opzicht het beste gunnen. En dat terwijl ik in Nederland met een grote boog om vergelijkbare - vaak christelijke - leatuurtafels heen loop. Waarom eigenlijk? Want wat is - los van de exotische ambiance en het feit dat het om verschillende religies gaat - nu echt het verschil tussen de ene en de andere leatuurtafel? Vanwaar die weerstand tegen verkondiging als die uit christelijke hoek komt?

Dwang

Inmiddels zijn we zes jaar verder. Religie, kerk en geloof zijn collectivistisch en leiden tot dwang. Spiritualiteit daarentegen is persoonlijk en bevrijdend. Althans, dat geluid hoor ik steeds vaker in Nederland. Ik kan me daar ook wel iets bij voorstellen. Maar tegelijkertijd ben ik ervan overtuigd dat geloofsgemeenschappen - kerken of moskeeën - een meer genuanceerde beoordeling verdienen dan deze populaire en dominante gedachtegang.

Zeker in een tijd van ontkerkelijking wordt het horen bij een kerk of moskee steeds meer een bewuste keuze. En misschien is - in tegenstelling tot vroeger - maatschappijkritiek en non-conformisme vandaag de dag eerder binnen religieuze instituten te vinden dan daarbuiten.

De ontkerkelijking maakt de kerk naar mijn idee minder arrogant, minder vanzelfsprekend en daarmee ook spiritueler. Zoals wij dat in 2005 ervoeren bij de honderden, in rode jurken en doeken gehulde vrouwen langs dat riviertje op het eiland Mauritius: geen dwang, maar rust en saamhorigheid.

Individualisering is niet aan de kerkleden in Nederland voorbijgegaan. En bij leden van andere godshuizen zal dat niet anders zijn. Dat maakt dat ook mensen in de kerk op zoek zijn naar echtheid, naar beleving en naar wat van waarde is. Ook zij – of juist zij – zoeken naar waar het in het persoonlijke leven én in de wereld echt op aan komt.

Het mooie van een kerk vind ik de gemeenschap: samen maken de kerkbezoekers een kring, staan open voor wat genoemd wordt het mysterie van de Eeuwige, delen brood en wijn, zetten zich in voor mensen – dichtbij en veraf – die hulp nodig hebben. Lief en leed ontmoeten elkaar soms onverwacht. In de geloofsgemeenschap worden ze samen gevierd en gedragen.

Meegeven

Nu we zes jaar getrouwd zijn, hebben mijn vrouw en ik samen drie jonge kinderen. Alle drie zijn ze gedoopt. Niet primair omdat ze bij 'de kerk' moeten horen, maar wel omdat we in onze kerk verhalen horen over hoop, liefde en vertrouwen. Over 'de Levende' die met je mee gaat. Die traditie willen we onze kinderen meegeven – terwijl we beseffen dat alle christelijke woorden en rituelen ook maar benaderingen zijn. Maar naar onze diepe overtuiging wel waardevolle en zinvolle benaderingen, die in de loop van vele eeuwen hun kracht hebben bewezen. De christelijke traditie moet zich niet opsluiten in orthodoxie en ze heeft alle mensen van goede wil als bondgenoot. Maar de kerk mag tegelijk zelfbewust haar eigen verhaal vertellen. En dat is naar mijn smaak een ander verhaal dan een puur geïndividuali-

Waar blijf je als christen zonder missionair elan? Maar moet die ander dan ook jouw godsdienst aanhangen?

seerde vorm van spiritualiteit. We mogen als mensen een boodschap voor en aan elkaar hebben. En ook een boodschap voor en aan de wereld.

Waar blijf je als christen – maar ook als moslim of hindoe – zonder een wervende uitstraling, zonder missionair elan? Wat is je geloof en je geloofsgemeenschap waard als je niet getuigt van het geloof, de hoop en de liefde die in jou is? Je gunt de mens die op je pad komt – of het nu een vreemdeling is of niet – toch het beste?

Ja, die gun je het beste. Maar moet die ander dan ook jouw godsdienst aanhangen? Dat lijkt mij niet de grootste zorg. Zending en missie gaan altijd hand in hand met dialoog en diaconaat. In beide begrippen zit wederkerigheid. Waar je God als de afzender van een gebeurtenis tussen mensen beschouwt, daar mogen alle betrokkenen samen, in verwondering en bescheidenheid, de ontvankelijke partij zijn.

Vrijzinnige vroomheid

Wat betekent dit inzicht voor de christelijke kerken in Nederland? 'Orthodoxie zonder vrijzinnigheid verkramp, vrijzinnigheid zonder orthodoxie verdamp', zegt de protestantse theoloog en hoogleraar Ruard Ganzevoort. Christenen mogen bewust leven en werken vanuit de eigen geloofstraditie, maar niet zonder openheid naar de cultuur, de mensen en ook andere religies om hen heen.

De rooms-katholieke bisschop Gerard de Korte brak onlangs tijdens een inspirerende toespraak voor de Protestantse Kerk een lans voor 'open orthodoxie'. Voor hem is het de drie-eenheid van Vader, Zoon en Heilige Geest de kern van het christelijk geloof die in alle openheid beleden mag worden.

Deze gedachte en de term 'open orthodoxie' spreken me aan. Maar we zouden het ook 'vrijzinnige vroomheid' kunnen noemen, die kort gezegd draait om de gedachte van God als de 'Levende die kracht geeft'. Christenen geloven dat deze God nauw verbonden is met de radicale humaniteit van Jezus. Samen maakt dat de goede Geest in mensen wakker.

Zo wordt de leer van de drie-eenheid geen christelijke afrastering in een multireligieuze samenleving, maar vooral een doorleefde kwalificatie van hoe menselijk samenleven – in samenhang met de rest van het geschapene – ten diepste bedoeld is. ■

Theo Brand (1972) is politicoloog, publicist en lid van de Protestantse Kerk in Nederland.